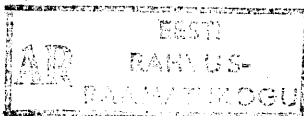

13097.
II. aastakäik

Nr. 3

Märts 1925

Eesti Lauljate Liidu

Muusikaleht

Ilmub kord kuus

Tallinn

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Ilmub igal 20. kuupäeval. — Vastutav ja tegev toimetaja: Anton Kasemets. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri „Muusikaleht“.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas 500 m., poolaastas 250 m. Üksik number ühes noodilisaga 50 m

Sisu: Jooned Eesti muusika ajaloost (pildiga), (järg). — Anton Kasemets. Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest (pildiga), (järg). — Anton Kasemets. Ungari muusika. — Mathilde Laky-Schuster. Beethoveni traagiline elu (järg). — R. Rolani järele —g. Bizet' ooperi „Carmen“ 50-neaastane juubel. — Esteritta Maasalo. Kontsertide ülevaade — P. Ramul. Kroonika (pildiga). Teated laulupidudest ja laulupäevadest. Teated laulu- ja muusikakooride tegevusest. Lauljate Liidu teated. Seda ja teist. Pildid: Johann Voldemar Jannsen, Johannes Zimse, Ülesvõtte viimasest üldlaulupeo kuulatate kogust, Margarete Stalte, Lauljate Liidu rinnamärk.

Jooned Eesti muusika ajaloost.

Anton Kasemets.

(Järg 2.)

Johann Voldemar Jannsen

sündis Vana-Vändra mõisas, Pärnumaal, 16. mail 1819. a. mõldri pojana. Õpetust sai Vändra köstri Kochi koolis, kus ta head anded ja eriti ilus lauluhääl muu seas ka sealse kirikuõpetaja Karl Körberi tähelepanu äratasid. Seepärast hakkas Körber teda veel eraviisil õpetama, et temast kasvatada omale uut köstrit. Ja elatanud Kochi surma järele seatigi 19-aastane Jannsen Vändra köstriks ja koolmeistriks.

Läbikäimine muusika- ja kirjandusearmastaja Körberiga äratas ka Jannsenis huvi nende alade vastu ja määras teatud moodsuni tema elusihhi.

1850. a. pani Jannsen köstri ameti maha, asus Pärnu kooliõpetajana elama ja hakkas siin 1857. a.

„Berno Postimeest“

välja andma. Oma otsekoheste töö kõrval juhatas ta veel enda asutatud laulukoori. 1864. a. asus ta Tartu elama, asutas siin uue ajalehe

„Eesti Postimehhe“

nime all ja astus terve rahva etteotsa, igas suuremas rahva ettevõttes juhatajana ja äratajana tegev olles. Suri 13. juulil 1880. Tartus.

Jannsen oli ilmavaate poolest kristlik-kiriklane ja vaatas rahvusküsimusele ainult sellest, mitte aga natsionalistlikust sei-

sukohast. Tema arvamise järele oleneb Eesti rahva hea käekäik rahvuslikust kokkuleppesest sakslastega. Ja Eesti rahvuse mõistest ja rahva elu edendamiseks sai ta nii aru, et Eesti meelt ja haridust tuleb

Johann Voldemar Jannsen.

Saksa meele ja kultuuri mõju ja sakslaste eestkostmise all arendada. Eesti rahva rahvuslikkudest ja vaimlistest iseäraldustest ja nende tähtsusest puudus tal arusaamine. Rahvalaulu, meie rahva tähtsama ja omapärasema vaimuvara vastu tundis ta isegi otsekohest põlgust, nagu järgmisest kirjutusest näha:

„Midu-raidu, hellad vennad“, — „killa neiud, norefesjed“ — ja muud nende sarnased nimetatise ka laulus, agga ei olle neil sõnna pikkust, ei õiget viisi, ei arvo egga otsta; sõnna sealt, teine tealt kofku pandud, naggu paigatud torro-pil, ja se peab laul ollema? Eegal mehhel omma sõnnad, omma viis, üks kõrristab ees, teine kagutab järrele, saggedaste kolm, nellu forda rihte ainuust sõnna — jedda saggust laulo mõib kõrti usse ees ja killa fige peal kuulda, agga ta panneb kõrvad hugama ja aiab naggo suttu wing pea wallutama.“

Niisugusel arusaamisel rahva vaimliste varade väärtusest on selge, et Jannsenist ei võinud saada rahvusliku omapära eden-dajat ei luules, ei ka laulus. Selle asemel, et rahva muusikalist maitset arendada ja juhtida rahva hingele omasemas ja lähe-mas suunas, tegi ta seda samas magus-saksa vaimus, kui tema eelkäijadki. Ta tõl-kis Saksa laulude sõnad Eesti keele, moen-dades nad sageli Eesti olude kohaseks (näit. Saksa „Deutschland, Deutschland über al-les“ — „Eestima käib üle keige“), või luu-letas viisile koguni uued, sageli viisiga mitte sobivad sõnad, mis muusikaliselt täiesti lu-bamata. Rahvalikult lihtsate ja sageli patriootiliste sõnade ning ka magus-sentimen-taalfsete viiside tõttu hakkas rahvas mitmeid neist varsti, eriti aga esimese laulupeo mõ-jul, laialdaselt laulma, pealegi kus muud valikut ei olnud.

Jannseni arusaamise järele oli laul juba siis Eesti laul, kui selle sõnad eestikeel-sed olid või selles Eestist jutt oli. Et Eesti laul ka Eesti viisi vajab, seda Jannsen ei mõistnud. Ta ütleb:

„Eestlased nii pea ei kao, nad ellavad, lähhevad päev päevalt targemaks, seest-piddi ja väljastpiddi asjus, ka eht Eesti laulus Jummal, isama ja feisri auks“,

kuid annab 1862. a. sarnaste „eht Eesti lau-ludena“ 120 oma luuletust eht Saksa viisidega välja, nime all:

„Eesti laulik, — 120 lauloviisi neile, kes hea melega laulvad eht laulo kuulvad“,

seega selgesti näidates, mida ta „eht Eesti laulus“ pidas.

Samuti täitis ta ka oma järgmise noodi-kogu

„Korilaulja koddu ja kirri-fuus. Eesti laulseltsidele väljaannud J. W. J.“,

mille esimene anne ilmus 1866. ja teine — 1867. a., peajasjalikult lahjade Saksa laulu-dega. Ka esimese üldlaulupeo noodiraamat

„Eesti rahva 50-aastase Juu-belipiddo Laulud“,

mille Jannsen 1862. a. välja andis, ja seega ka nimetatud laulupeo eeskava, mille kok-kuseadmisel Jannsen etendas tähtsat osa, on läbi ja läbi saksapärane: vaimulikud lau-lud on kõik Saksa heliloojate omad ja 13-st ilmalikust tervelt 9, neist osa eestipäraseks moonutatud sõnadega, näit. Stuntzi laul sõ-nadega „Eesti vennad laulgem rõõmsast“. Saksa laulude kõrval olid ruumi leidnud ai-nult kaks Soome laulu: Paciuse „Mu isa-maa, mu õnn ja rõõm“ (praegune hümn) ja Collani „Mu meeles seisab alati mu hiilgav isamaa“ ning kaks Eesti helilooja A. Kuni-leid-Saebelmanni laulu L. Koidula sõnadele, nimelt „Mu isamaa on minu arm“ ja „Sind surmani küll tahan“.

Niisugune ohter saksapärasus esimese laulupeo eeskavas vajutas kauaks ajaks vastava pitsati Eesti muusikalisele arenemi-sele. See on esimese laulupeo kõige olu-lisem puudus ja selle vaimlise juhi — Jann-seni kõige suurem väärsamm.

Õieti ei saa ju Jannsenile sellepärast kuigi suuri etteheiteid teha. Puudus ju tol ajal Eesti omapärane muusika pea täiesti, sa-muti ka arusaamine omapärase muusika tähtsusest.

Jannsen oli loomu poolest lauluarmastaja ning hindas laulu kui niisugust väga kõrgelt. Oma „Eesti Lauliku“ eessõnas kirjutab ta laulu kohta:

„Laul kofjutab süddant, pelletab murred ja pahhad mõtted laiali, fergitab kässi-jalgu hea tõle ja tele ja on kaunis waimo harrimise abbi. Kes rõõmsast laulab, see ei pea wihha, ei kiufa ega kaetse.“

Selle ime-mõju osaliseks tahtis ta ka rah-vast teha ja temas armastust laulu vastu ära-tada. Seepärast ei olnud talle sugugi tähtis, mi-da rahvas laulab vaid ta tahtis ainult e t ta laulaks. Ja seks pakkus ta oma arusaam-ise järele kõige paremat, mida tolleaeg-seis oludes ja enda piiratud arusaamisega pakkuda suutis ja oskas. Täies enesega rahulolemises kirjutab ta laulupeo noodi ees-sõnas:

„Jäägu need laulud ka meie Eesti rah-wale tema juubeliaasta ja pidu mälestuseks, et meie järeltulejad weel kaua

ajal pärast mõiksid leida, mis nende vanemad oma esimesel juubelipäeval on laulnud."

Et see „mis" Jannseni järeltulejate silmis osutub just kõige nõrgemaks ja ebaõnnelikumaks osaks esimeses laulupeos, selle peale Jannseni muidugi ei tulnud, ega võinudki tulla tolleaegseis oludes ja arusaamises. Tema peasoov oli rahvast laulma panna ja seda saavutas ta oma esimese laulupeoga üllatavalt suurte tagajärgedega. Sest esimese laulupeo äratusel ja õhutusel hakkas laul rahva seas jõudsal sammul edenema ja kasvama, ammutades aegajalt uut värskust ja vaimustust järgnevalt laulupidudelt.

See on teene, mil on väga suur tähtsus meie muusika ajaloos ja mis ka Jannseni nimele kindlustab vastava koha Eesti muusikaajaloo veergudel.

Lõpuks olgu veel tähendatud, et Jannsen ka ise laulusid luua katsus. Et tal aga seks tarviline ettevalmistus puudus, siis ei suutnud ta sel alal muidugi midagi silmapaistvat ja omapärast anda, vaid aimas nendega neid-samu saksa laulusid järele, mis ta oma noodiväljaannetes „eht Eesti lauludena" rahva hulka saatis. Neist on tuntum laul „Nüüd üles Vene alamad", mis ilmus kogus „Korilaulja koddo ja kirrikus" ja mis oli II. ja III. laulupeo eeskavas ja laul „Jehova meie abi", mis oli II. laulupeo eeskavas.

Selle äratuse ja vaimustuse kõrval, mis esimene laulupidu tõi meie koorilaulu edenemisesse, mõjus ta väga suurel määral ka meie noodikirjastamisele elustavalt. Kui senni oli paari aastakümne jooksul kokku ainult mõni üksik noodikogu trükkist ilmunud, siis ilmus neid laulupeo aastal ja sellele järgnevalt aastail mitu. Laulust huvitatud kirikuõpetajad ja köstrid tõlkisid nii hästi-halvasti, kui seda keegi neist mõistis, neil parajasti käepärast olevad Saksa laulud Jannseni eeskujul Eesti keele ja andsid nad trükki.

Kõigi nende mitmesuguste noodikogude üldine ilme on peajoontes ühesugune: laulude valik on väga juhuslik ja kirju, paljud laulud viletsasti harmoniseeritud ja rohkete vigadega trükitud, sõnade tõlge või vabalt luuletatud sõnad on pahatihti hoopis viletsad, isegi barbaarsed.

Vaatleme lähemalt tähtsamaid niisuguseist Eesti keele tõlgitud Saksa laulude kogudest.

1869. a. andis Hiiumaa kirikuõpetaja G. F. Rinne välja kogu segakoori laulusid nime all:

„32 Laulo. I jäggo. Nelja healega laulda, mis Maarahwa lauljatele rõmuks ja kasuks on jomunud ja kirja pannud G. F. Rinne"

ja 1873. a. uue suurema kogu nime all:

„42 Laulo Soprani-, Alti-, Tenori- ja Bassi-healega laulda. I—II jäggo."

Samal aastal seadis ta ósa neist lauludest meeskoorile ja ilmutas nad nime all:

„16 Laulo 1-st ja 2-st jäost ärra valitsetud kahhe Tenori ja kahhe Bassi healega laulda. III. jäggo."

Kõik need kogud on laulude valiku poolest väga kirjud ja süsteemita: Händeli, Haydni, Weberi ja Beethoveni laulud vahelduvad Saksa diletantide ja Rinne enese nõrkade ja vigaste lauludega. Sõnade tõlge on väga vilets ja saamatu, sest Rinne mõistis halvasti Eesti keelt. Mitmele algupäras ilmalikule laulule on siin vaimulikud sõnad alla paigutatud ja lõpuks õige palju trükivigu sisse jäätud. Parem neist on siiski III kogu, kus laulude valik õnnestanud ja ühtlasem.

Samal 1869. a. avaldas I. N e b o k a t väikese meeskoori laulude kogu nime all:

„Ilmalikud Meeste-korid. Se-minaride, kihhelfonna-kolide ja laulo-feltjide tarwis välja antud"

ja aasta hiljem vaimulikkude laulude kogu:

„Sõnanna! Kiriklikud korilaulud teige kuulsamatest Wene-, Italia-, Saksa-, Prantsuse- ja Hispaniama laulomeistritest"

millest aga ilmus ainult üks trükipoogen. Vist olid selle kogu jaoks valitud „kuulsate laulumeistrite" laulud tolleaegseile kooridele liiga rasked ja tõsised, mispärast väljaandjal kadus julgus kogu trükkimist lõpule viia.

Koguni viletsas valikus ja halvasti tõlgitud tekstiga Saksa laulude kogu avaldas 1869.

a. keegi I. R. nime all

„Waimulikud laulud Eesti rahwale."

Vist tundis väljaandja isegi oma töö nõrkust, et ta oma nime häbenes avaldada.

Samasugune vilets kogu nii muusikaliselt kui ka viletsa tõlke ja rohkete vigade poolest ilmus C. F. K o k i väljaandel 1872. a. nime all

„Waimulikud ja ilmalikud laulud nelja healega Eesti meeste- ja jega-kooridele."

Parem pole ka 1869. a. T h. H e s s e poolt välja antud kogu

„Lambi kannel"

mis sisaldab ainult viletsaid Saksa diletantide laulusid.

Võrdlemisi õnnestanud laulude kogusid andis välja esimese laulupeo toimkonna juhatajana üldiselt tuttavaks saanud Tartu praost A. H. Willigerode, kes oli ka muidu väga agar laulu edendaja. Need olid meeskoori laulude kogud

„Laulo Salgafene. Korilaulud
Jummalale nimmel, Keisrile auks, rahvale
rõmuks, armja Ma-rahvale jovinud“,

I. anne 1870. a. ja II. anne 1872. a. Need kogud sisaldavad suuremalt jaolt Saksa tähtsamate meistrite, Mendelssohni ja muude töid, osalt aga ka nõrku ja viletsasti harmooniseeritud laulusid, mis vähendavad nende kogude üldist väärtust.

1881. a. avaldas ta veel ühe õige hea kogu meeskoori laulusid nime all

„Kontjerdi laulud“,

mis sisaldab Saksa tähtsamate meistrite suuremaid töid rahuldavas tõlkes. Muuseas on selles kogus ka mõned tollaegse Tartu ülikooli muusikadirektori F. Brenneri laulud eestikeelses tõlkes.

Nende Saksa soost meeste kõrval katsusid sel ajal ka mitmed Eesti mehed Jannseni eeskujul meie laululiteratuuri Saksa laulude tõlkimisega ja trüki toimetamisega rikastada. Kuid ka nende püüd ja hool kandis suuremalt jaolt sedasama juhuslikkuse ja süsteemituse ilmet ja sisaldas neidsamu puuduseid, mis nende kaasaegsete Saksa soost lauluharrastajategi oma.

Nii avaldas omal ajal kirjanikuna tuntud Friedrich Brandt 1869. a. muusikaliselt õige nõrga laulude kogu nime all:

„Pijufene Laulu- ja mängimees. Uued kolme ja nelja healega laulud“,

mis sisaldab peale viletsate Saksa laulude ka mõned J. Rosenbergi poolt üleskirjutatud Eesti rahvaviisid, mis aga, kahjuks, on väga oskamatult harmooniseeritud.

Samal 1869. aastal avaldas Kanapää köster Peter Abel kogu meeskoori laulusid nime all

„Laulu pärlid. Nelja healega laulud meeskoorile. Eesti meeste-laulufeltidele jovinud ja väljaannud P. Abel“,

mis nii laulude valiku kui ka vigade vähesuse tõttu on tunduvamalt parem Brandti väljaantud kogust. Peale selle kogu avaldas Abel 1880. a. Dr. Veske, J. Erlemani, F. Saebelmanni ja teiste abil veel ühe õige hea kogu laulusid nime all:

„Laulu kogu 1880. juubeliaasta mälestuseks.“

Jannseni luuletuste suur edu rahva seas, mis oli tingitud sellest, et Jannsen nad oma „Eesti laulikus“ lihtsate viisidega välja andis, viis ka teise ärkamisaja tähtsama luuletaja — Friedrich Kuhlbar's'i, varjunimega Villi Andi, mõttele oma luuletusi nootidega koos välja anda, et sel teel neid rahvale omaseks teha. Seks tarvitas ta sama meetodi, mis Jannseni, nimelt luuletas Saksaviisidele uued sõnad alla või tõlkis algupäraseid sõnad Eesti keele, moendades nad sageli eestipäraseks.

Kui koolimees kunagi andis ta esimese niisuguse kogu laulusid koolide tarvis välja, teades, et nad sel teel saavad kõige kindlmini rahva päranduseks. See kogu, nimega

„Laulik koolis ja kodus“

ilmus 1868. a. ja sisaldas 48 ühe-, kahe-, kolme- ja neljahäälelist laulu, peaaesjalikult Saksa viisi Kuhlbar'si enese loodud sõnadega. Esimese ja kaua ainukese kooli laulmise raamatuna leidis see õige laialdast tarvitamist ja rahaldas seega Kuhlbar's'i lootused täiesti.

Sellest edust ergutatuna andis ta 1870. a. uue kogu laulusid välja, seekord juba meeskoorile. See kogu, mille nimeks on

„Vanemuine ehk Neljakordne Laulu-Lõng“,

sisaldab 15 Saksa laulu Kuhlbar'si enese sõnadega.

Aasta hiljem, s. o. 1871. a., andis ta ühes teise viljandlasega, Karl Mummega, veel ühe kogu laulusid välja nime all:

„Suuljad waimulised jega-
kõrid“

ning 1908. a. uue kooli laulmise raamatu

„Kooli lannel.“

Kõik need kogud on laulude valiku poolest samasugused Saksa laulude kogud, kui teisedki tema kaasaegsete omad ja niisugustena ei toonud nad mingisugust värskust meie laululiteratuuri. Mis aga neid hoopis väärtuslikumaks teeb, kui seda on muud tollaegsed kogud, on Kuhlbar'si kui andeka luuletaja loodud sõnad. Ilusate, kõlavate sõnade tõttu armastasiid ka lauljad neid meeleldi laulda ja nii said mitmed neist üldiselt lauldavaiks, näit. laulud „Estimaa, mu isamaa“, „Seal Läänemere kalda peal“ ja teised kogust „Vanemuine ehk Neljakordne Laulu-Lõng“.

(Järgneb.)

Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest.

Anton Kasemets.

(Järg 3.)

Kirjutuse lõpus on märkus eespool nimetatud komitee moodustamisest ja üleskutse ainelise toetuse saamiseks.

See Dr. Bertrami kirjutus, kui sakslase poolt tulev eestlaste musikaalsuse hindamise haruldane dokument, on seda väärtuslikum, et ta tuli mehelt, kes oli väga palju rännanud ja oma muusikalist maitset mitmekülgsest arendanud. Ja see hea arvamine eestlaste muusikalistest võimetest süvenes temas hiljem veel enam, sest 1873. a. andis ta Mozarti „Requiem“ eestikeelses tõlkes välja, — töö, mida ta ise ühes erakirjas nimetab: „kõige suurem ettevõtte minu elus!“ „Requiem“ väljaandmine on tõesti haruldane samm, sest sarnase suurteose Eesti keeles väljaandmisele ei julge meie ajal ükski kirjastaja mõteldagi. Katkendid sellest „Requiemist“ kandis Torma koor esimesena ette.

Jakobsoni vaadetest muusika peale ja hooldest, millega ta koorijuhatamise tööle andus, saame kujuka pildi üleskutsesest, mis ta pasunakoori asutamise puhul Torma koguduse liikmeile avaldas ja mille kui haruldase dokumendi „Revaler Bote“ järele tervelt toome:

„Rõrgesti austatud härradele Torma koguduse liigetele.

Rahe aasta eest paluti mind korduvalt Tormas kiriklikku muusikafoori asutada.

Looford, kui ma selle asja ette võtsin, ei olnud mulle mitte päris selge, et see ettevõtte minu peale väga raske koorma veeretab ja et see kätejaamatult palju maksma läheb. Rõhe alguses panin ma küll üldise korjanduse toime ja pöörasin pea terve kihelkonna poole, kuid tagajärjed ei olnud kuigi rahuldavad.

— Korjatud rahaga muretseti mänguriistu, nimelt kolm B-kloornett, kaks metsasarve, üks fagott, üks flööt ja sinna juure kõige hädatarvilisemad noodid.

Wäliste kuid tugema orkestri kujundamiseks puuduvad aga veel: neli trombooni, kaks ehk ka ainult üks C-kloornett, üks A-kloornett, ja soovitav oleks veel kaks trummi.

Muusikafoori eesmärk on: esiteks — kõigil suurtel pühadel jumalateenistuse pidulikkust kirikus kena mängu ja laulu abil tõsta, et seega koguduses palvelikku meeleolu ülendada, ja seda ka erilistel juhtumistel, näiteks matustel j. n. e. kasutada. Teiseks — saaks meie maarahvas, eriti noortegu sellest suurt

kaasu, sest et see nende mõtted kaunitele ja puhtatele elamustele ärataks ja tema velloomus peetuva tuimuse kaotaks, (sest ka pühakiri käsib meid rõõmsad olla. — Jil. 4,4 ja Kol. 3,16).

Ka rahva omapäraus võib selles väljendust leida, samuti ka puhas Kristuse õpetus — siidames tunnustada usku ja väljendada seda elus (tegudes) — põhjendatud saada.

Sellepärast palun ma seega igat meie austatud koguduselõiget minule jaks oma toetusrikkast kätt ulatada ja seda jumalameelepäralt ettevõtet korjanduslehtede kaudu kas igaaastase väikese annetusega, või pikemaajalise kindla toetusega toetada.

Minu siidimaks piidimiseks saab olema piisituuse ja hoolega minu noori asjaarmastajaid õpetada, ja ma loodan, et ma võin kõhe, niipea kui minu orkester on uute mänguriistadega täiendatud, oma tänu kogudusele esitada.

Ühtlasi annan austatud toetajatele iga aasta aru oma ettevõtte edenemisest ja terveast asjatärgust.

Jakobson andku selleks rõhket õnnistust!
Kõige sõnakuulelikumalt kirjutab alla

A. Jakobson,

Torma kõster ja kihelkonna koolmeister.
Tormas, detsembris 1850.“

See üleskutse leidis elavat vastukaja, sest nagu muusikakoori hilisemaist protokollidest näha, on raha niipalju kokku tulnud, et on võidud tervelt 40 mänguriista muretseda. See on oma aja kohta väga suur orkester, millega võis väga head muusikat teha. Et Jakobson oma siididuses seda tegi, on väljaspool kahtlust. Ta arendas omad koorid nii kaugele, et ta nendega rea kontsertreise kodumaal ette võttis ja seega laialdase kuulsuse omandas. Torma koor oli ka esimene Eesti koor, kes kontsertreisu väljamaale, nimelt Soome ette võttis, kus ta Helsingis ja Viiburis hea eduga esines.

Villbergi koorid Põltsamaal ja Jakobsoni koorid Tormas, — tähtsamad läinud aastasaja esimese poole muusikalised ettevõtted, — on oma harukordselt viljaka ja eduka tegevusega meie koorilaulu arendamise ja elustamise alal palju tänuväärt tööd ära teinud ja selle tulemustega omale jäädava aukoha meie koorilaulu ajalukku kindlustanud.

— Nagu eespool öeldud, on pea kõik meie esimesed laulukoorid kihelkonnakoolide kooridest välja kasvanud ja nende juhtideks kihelkonnakooliõpetajad olnud. Esimeste niisuguste koorijuhtide muusikaline ettevalmistus oli muidugi suuremalt osalt väga puudulik ja nõrk, sest puudusid ju neil tol ajal võimalused põhjalikuma muusikalise hariduse saamiseks. Seepärast ei saanud meie koorilaul XIX. a.-s. esimese viiekümne aasta jooksul, vaatamata hea tahte ja tõsise lauluarmastuse peale, sarnasel määral edeneda, kui see koorijuhtide hea muusikalise ettevalmistuse juures oleks võinud sündida. On ju koorijuhataja koori süda ja hing, — ja kuidas tema tuksub, nii lööb ka koori tukssoon.

Koorijuhatajate ettevalmistamise küsimus — meie koorilaulu edendamise tähtsam alus — sai põhjaliku pöörde Volmari õpetajate-seminari ületoomisega Valka 1848. a. See seminaar, mis peale ületulekut Valka sai nimeks „Liivi rüütelkonna köstri-kool“, eriti aga selle juhataja ja muusikaõpetaja, väga tubli kooli- ja muusikamees Johannes Zimse omavad meie lauluarenemise ajaloos nii suure tähtsuse, et me siin pike-malt peatume.

Johannes Zimse, rahvuse poolest lätlane, sündis 3. juulil (21. juunil) 1814. a. Ronneburgi kihelkonnas Lätimaal. 1836. a. saadeti ta Volmari õpetaja F. Walteri soovitusel, kes tema suuri andeid tundis, Liivi rüütelkonna kooli Saksamaale Weissenfelsi seminaari õppima. Seminaari lõpetas ta ülihästi ja kuulas siis (1838. a.) Berliini ülikoolis ettelugemisi mõtte- ja usuteaduse üle ning täiendas end muusikas. Selle järele reisib — suuremalt osalt jalgsi — suure osa Euroopast läbi ning 1839. a. kodumaale tagasi pöörates asus äsja asutatud Volmari koolmeistrite seminaari juhatajaks, jäädes selleks kunni surmani — 1881. aastani.

1848. a. kolis nimetatud seminaar Valka üle, kus ta kunni 1870. aastani Liivi rüütelkonna köstri-kooli ja 1870.—1890. a. — kunni sulgumiseni — Valga kihelkonnakoolmeistrite seminaari nime all töötas, selle aja jooksul üle poole tuhande õpilase — lätlase ja eestlase — välja saates.

Oma otsekohese töö kõrval tegutses Zimse suure energiaga ja andumusega Läti muusika arendamise alal: korjas hulga rahvaviise, töötas need koorilauludeks ümber, komponeeris

ise hulga laulusid ja saatis nad trükitud nootidena rahva sekka laiali.

Niisuguse suure muusikaarmastajana pani ta ka oma kasvandikkude muusikalisele kasvatusesele eriti suurt rõhku ja hea pädagoogina mõistis ta sellel alal saavutada haruldaselt suuri tagajärgi. Valga seminaar oli Zimse ajal sõna tõsises mõttes muusika seminaariks. Siit välja tulnud koolmeistrid

Johannes Zimse,

kauaaegne Valga seminaari direktor ja muusikaõpetaja

olid varustatud oma aja kohta väga korralikkude muusikaliste teadmistega ja — oma õpetajalt päritud tõsise lauluarmastusega. Ja niisuguse väärtusliku varustusega meie muusika põllule tööle asudes ja uusi koorisid asutades kujunesid neist meie tollaegsed paremad ja agaramad koorijuhid, kes meie koorilaulu edenemisele palju kaasa aidanud. Seda tunnistas ka J. V. Jannsen oma „Eesti Postimehes“ (1869. a.) esimese üldlaulupeo heast kordaminekust rääkides ja koorijuhtide teenid sel alal järgmiselt hinnates:

„Riigis niidid keegi, kelle abil meie pidulaul nii hästi korda läinud, siis on meie kohus tunnustada: see oli võimalik meie vahvate köstrite ja kihelkonna koolmeistrite läbi, kes enamasti Valga seminaaris tubli direktor Zimse juhatusel all jaks on õpetatud ja kasvutatud. Seal on meie laulu juhatajate tainelawa, kus neid meie rahva ka juks kasvutatud ja pärast ametisse istutatud.“

Zimse „taimelavalt“ on võrsunud ka meie esimesed heliloojad — Aleksander Saebelmann-Kunileid, kelle laulud „Mu isamaa on minu arm“ ja „Sind surmani küll tahan“ olid ainsad Eesti laulud esimese üldlaulupeo eeskavas, A. Thomson, F. Saebelmann, A. Läte ja teised.

Need Zimse suured teened kindlustavad tema nimele väärilise koha meie koorilaulu ajaloo. — Zimse suri 22. (10.) okt. 1881. a.

Nagu eespool juba öeldud, olid möödunud aastasaja esimesel poolel tekkinud koorid peaaegu kõik kihelkonna koolidest välja kasvanud või vähemalt kihelkonnakooli õpetajate ja köstrite ettevõttel ellu kutsutud. Nad koosnesid peaaesjalikult ümberkaudseist valla- ja külakoolide õpetajaist ja nende perekonnaliigetest, ning vähemal arvul ka ümberkaudseist jõukamaist talupoegadest, kel oli harjutustel käimiseks võimalus. Seda tõendavad ka andmed esimesest üldlaulupeost (1869.) osavõtnud lauljate kohta, mis on kogutud „Vanemuise“ tolleaegse auliikme, gümnaasiumi õpetaja G. Blumbergi poolt. Nende andmete järele, mis käivad 789 laulupeost osavõtnud laulja kohta, oli neist elukutse järele:

Kihelkonnakooli õpetajaid ja köstreid	59	meest.
Valla- ja külakooli õpetajaid	329	„
Kooliõpetajate- ja perepoegi	41	„
Suuremaid kooliõpilasi	47	„
Peremehi-põllumehi	129	„
Pärismaapidajaid ja mõisarentnikka	28	„
Karjamõisa omanikke ja kirjastikke *)	6	„
Vallavanemaid	10	„
Kirjutajaid, ülevaatajaid jne.	19	„
Käsitöölisi	69	„
Töömehi, sulaseid ja teendreid	52	„

Kokku 789 meest.

Seega oli siis ligi pool kõigist lauljaist kihelkonna-, valla- ja külakoolide õpetajad, kuna teise poole moodustasid tolleaegse jõukama kihi liikmed: peremehed, mõisarentnikud jne. Nii oli see esimese laulupeo meeskoorides, nii oli see ka enne laulupidu kõigis tolleaegseis koorides.

Harjutusi peeti harilikult laupäeva õhtul ja pühapäeval pärast kirikuteenistust kihelkonnakooli ruumides, kusjuures harjutustest harilikult väga korralikult osa võeti. Mõnel pool olid põhjusest harjutuselt puudumise eest isegi trahvid sisse seatud. Harjutuste vaheaegadel puhuti magusat juttu ning mehed „tegid piipu“. Räpinas, näiteks, oli meeslauljate poolt isegi kord maksma pandud, et igale harjutusele ise häälerrühm pidi selleks

*) Sõna „kirjastikka“ tähendus meile teadmata.

tubaka kaasa tooma, mida siis ühiselt tarvitati.

Lauldi peaaesjalikult ainult vaimulikka laulusid, milledega suurtel pühiadel kirikus esineti. Muud ülesannet neil kooridel ei olnudki. Nad olid sõna tõsisel mõttes kihelkonna koorid, nagu neid ka nimetati. Nad ei kujutanud endast mingisugust kindlat seltsi või organisatsiooni, mis oleks loonud nende tegevusele avarama ja kindlama seljataguse. Niisugune oli meie esimeste laulukooride kuuju ja seisukord kunni 1865. aastani.

Muudatus, mis sai meie koorilaulude uue ajajärgu alguseks, tuli kirjeldatud seisukorda alles 1865. aastal. Nimelt asutas J. V. Jannsen, kes oli lauluarmastaja ja varem ise Pärnus laulukoori juhatanud, nimetatud aastal Saksa „Liedertafelite“ eeskujul Tartus esimese Eesti muusika seltsi, nimega: „Meestelaulu selts „Vanemuine“, pannes seega aluse organiseeritud koorilaulule.

Seltsi asutamise esimesest koosolekust — 1865. a. jaanipäeval — võtsid Jannseni kutsel osa 14 meest. Jannsen tutvustas koosolekuid seltsi asutamise mõttega ja need avaldasid selle kohta oma pooltolla tolleaegse kombe järele püstitõusmisega. Järgmisel koosolekul pandi Jannseni ettepanekul uuele seltsile nimeks „Vanemuine“. See nimi, kui Eesti muistse laulujumala nimetus, võis aga kiriklistes ringkondades, kellega Jannsen väga rehkendas, hukkamõistmist leida, seepärast ruttas ta kohe seletama, et: „see nimi ei ole selles mõttes võetud, nagu tahaks uus selts vanu paganaaja jumalaid elule äratada ja neid teenida, vaid see sündivat üksnes mälestuseks.“

Tegelikult äratas aga Jannsen oma „Vanemuise“ ja selle ettevõttel korraldatud esimese üldlaulupeoga vana Eesti laulujumala tõesti uuesti ellu.

„Vanemuise“ eeskujul asutati veel sama 1865. aasta augusti kuul Tallinnas „Estoonia“ selts tubli laulukooriga. Ja nende eeskujule järgnesid lähemate aastate jooksul mitmed laulukoorid, organiseerides endid „Laulu ja Mängu seltsideks“.

Vahepeal elas aga koorilaul ennenägemata suursündmuse läbi, mis sai suureks pööripäevaks mitte ainult koorilaulule enesele, vaid ka tervele meie rahvuslikule elule.

See suursündmus oli esimese ülemaalinelaulupidu, mis 1869. a. suvel Tartus peeti.

J. V. Jannsen, kes rahvamehena tahtis rahva iseteadvust äratada ja laulumehena laulu suurt mõju rahva hingeellu tundis, tahtis viimast esimese kasuks ära kasutada ja otsustas toime panna ülemaalist laulupidu. Selle mõtte teostamisele asus ta oma asutatud „Vane-muise“ seltsi kaudu ja oli väsimatu selle õhutamises ja populariseerimises oma „Eesti Postimehe“ läbi.

Laulupeo ajaks oli Eestis juba mituküm-mend laulukoori. Suurem osa neist olid midugi segakoorid, nagu see meil ikka olnud ja ka praegusel ajal on.

Kõiki neid oleks pidanud Jannsen meie arusaamise järgi laulupeole kutsuma ja, loomulikult, ka laulupeo eeskavas tähtsama osa segakoorile andma. Siis oleks laulupeo üld-koor saanud märksa suurearvulisem ja koos-

nenud laulukooridest, millel pikem või lühem praktika seljataga. Ka oleks niisugune korraldus võimaldanud täielise ülevaate saamise sellest, missugune meie koorilaul laulu-peo ajaks tõeliselt oli.

(Järgneb)

Trüikivea parandus.

„Muusikalehe“ eelmise numbri 23. lehekülje esimese veeru neljandas lõikes on eksikombel paar rida välja jäänud, mis kirjutuse mõtet segab. Seal on kirjutatud:

„Siit peale edenes Põltsamaa koor järjekindlalt, nii et ta isegi sarnaste raskete oratooriumi kooridega, kui seda on, näiteks, kuulus „Halleluuja“ J. Haydni oratooriumist „Loomine“, jne.

Peab aga olema: ... „kuulus „Halleluuja“ G. Händeli oratooriumist „Messias“ ja raske koor „Küll taevast see kuulutab Jumala au“ J. Haydni oratooriumist „Loomine“, jne.

Viga palume lahkesti parandada.

Ungari muusika.

Mathilde Laky-Schuster.

Itaalia ning Prantsuse mungad laulsid ja levitasid juba ammu enda hümne Euroopas, kui Ungari esivanemad veel rändasid kauges Aasias. Vast kuussada aastat hiljem — IX. aastajal, kui muis mais kõlas esimene kirikulaul, asusid ungarlased elama oma praeguse kodumaa pinnale. Tuli järjelikult tasaks teha aastasadandeid kestnud tahajääk.

Aasia ürgkodumaa ajult, umbes 1500—1800 aasta eest, mil ungarid elasid veel Soome-Ugri vennasrahvastega keelelises ning vaimlises ühenduses, on säilind vaid negatiivsed dokumendid ungarlaste muusikast, ja nimelt need võõrad mõjud, mis leiduvad Ungari muusikas puht Ungari iseloomujoonte kõrval.

Nii võib konstateerida tollaegse Araabia-Persia, India ning Hiina mõju jälgi.

Hiina mõju on seletatav asjaoluga, et ungarid teatavasti kaua elasid „Taevaliku riigi“ lähiskonnas, Uurali ning Altai mägestikkude vahel. Hiina algupära on n. n. pentatoonik (viisheli), mis on iseloomustav ka Jaapani muusikale. Peale selle tuleks veel nimetada ükssilbilist jaotust.

Araabia-Persia mõju osutab cimbal, mis on arvatavasti välja arenenud Araabia-Persia kannunist.

Kõigist mõjudest, millede all arenes Ungari muusika ürgajal, on vahest kõige tähtsam India mõju. Mustlased on teatavasti India tõugu rahvas. India ning mustlaste muusika

ühised jooned on: suurendatud sekund, tempo rubato; siis veel niisugused intervallipeensused, kus puudutatakse isegi kõige peenemaid kromaatilise heliredeli vahehelisid.

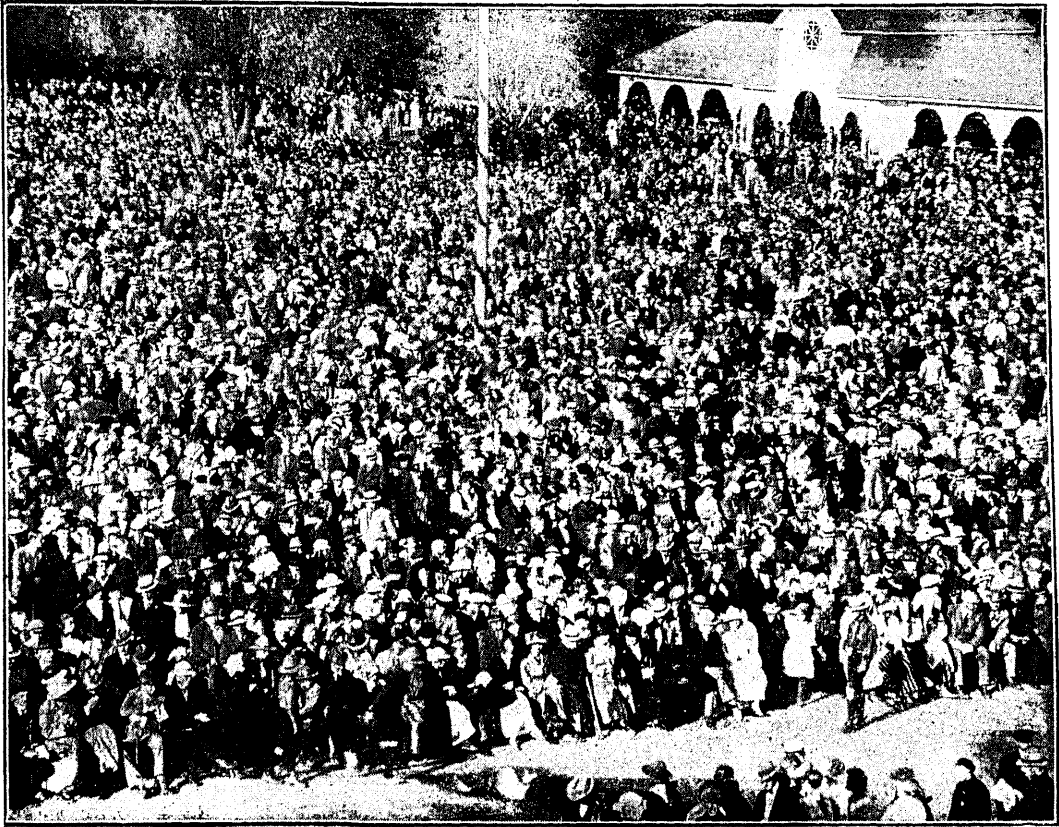
Ungarlaste ränd-ajast pole säilind mingisuguseid jälgi ei ungarlaste eneste muusikast ega mõnesuguseist võõraist mõjudest.

Ungari muusika, nagu ka muude rahvaste ürgaja muusika, on tekkind ühenduses usukommetega ja ainult vähesed viisid anti edasi põlvest põlve aastasadande jooksul, sest et siis veel ei tuntud vaba loomingut.

Rahvad, mis elasid enne IX-aastasaja lõpu, ungarite sisserändamise eel praeguses Ungaris, pole meile pändand mingisugust muusikat. Agatürside, Jaiigide, Daatside, Longobardide, Gepiidide, Avaaride ning Hunnide järeletulijad on sama vähe mõju avaldand, nagu neli aastasada varem lagunend Rooma kultuur. IX. aastasaja lõpul sissetungivale Ungari elemendile aigutas vastu muusikaline lagedus, tühjus. Mis peale seda tekkind, on selle tõu töö.

Et ungarid alati on olnud muusikaline rahvas, seda tõendab lugematu hulk ajaloolisi märkisid. Kõige vanemais Ungari ajaloolistes mälestustes osutatakse sageli sellele, et ungarid juba paganuse ajajärgul mitte ainult usulistel talitustel, vaid ka lõbustustel on laulnud ja mängind.

Paraku pole sellest ürgmuusikast meieni midagi säilind, sest et ristiusk hävitas kõik

Ülesvõte viimase üldlaulpeo kuulajate kogust,

mille Vene kuukiri „Punaarmeeelane“ oma läinud aasta 61-es numbris ühes teiste rahvamassisid kujutavate piltidega ühise pealkirja all: „Mitmesuguste maade tööliste ja talupoegade hulgad rongkäikudel ja koosolekuil, kes Vene eeskujul kapitalistliku ilmakorra kukutamist ja nõukogude vabariigi asutamist nõuavad“ ära trükkis. (Vaata „Muusikaleht“ nr. 1 — 1925).

Ungari paganuse mälestused. Hoolimata sellest on rahvusliku ürgmuusika viimsed jäljed kadunud alles XIII. aastasajal. Võib vaid niipalju oletada, et toleaeegses Ungari muusikas, nagu igal algastmel oleval rahval peaosatendas rütm.

Ungari laulul peab olema olnud isesugune veetlevus. Võõrad olid sest otse üllatatud. Kui piiskop Gerhard Ungaris reisisid ööbis ühe möldri juures, kuulis ta laulmas nisu jahvatavat neidu. Ta kuulatas suure huvi ning lõbuga, leides Ungari viisi käigud olevat ebaharilikud. Piiskopi märkused moodustavad Ungari muusika tõuomapärasuse esimese tunnustuse.

Uus ajajärk Ungari muusika ajaloos alustub rahva ristiusku heitmise X. aastasaja lõpul.

Käsikäes ristiusuga omandas kodaniku õiguse ka kristlik kunst.

Juba esimene Ungari kuningas, Püha Stephan asutas kooli, kus õpetati ka laulu, ja pä-

rastpoole kirjutas ta seda ette kõigile koolidele, nii et lauluõpetus on Ungaris umbes tuhat aastat vana.

Alguses võeti kristlik muusika muutmata üle Saksamaalt, Itaaliast ning Prantsusemaalt sisserännanud misjonäridelt ja muusikuil. Pärastpoole aga, kus võõraste preestrite asemele astusid juba ungarlased, algas ka algupäraste Ungari kirikulaulude loomine, mis kiiresti levinesid rahva keskel.

Kirikumuusika kõrval harrastati aga ka edasi ikka veel algupärast Ungari muusikat. Suur hulk rändavaid laulikuid käis maal ringi. Alati olid nad seal, kus valitses kas rõõm või jälle kurbus, sõjaväljal ning pidusöögil. Nad laulsid relvade kärast, pisaraist ning igatsusest. Nii mõnigi tõsine kroonik peab tunnustama, et ta palju tähtsaid ajaloolisi sündmusi kuulis esimest korda noilt laulikuil. Kaua olid nad ajalooallikad, rahva rändavad ajalooteadlased. Nad kadusid vast XVII. aastasajal.

(Järgneb.)

Beethoveni traagiline elu.

R. Rolani järele —g.

(Järg 3.)

Nii oli siis armastus tema maha jätnud. 1810. a. osutub ta jälle üksikuna. Asemele astuvad aga au ja oma võimu tunne. Elu keskpäevani jõudes andub ta oma võimsale ja taltsutamata humoorile, olles ilma lohutusest, mitte hoolides ilmast, inimestest, teiste arvamisest. Ja mis ongi tal karta või mida kahetseda? Ei ole enam armastust ega auhannust. Tema jõud, — ainult see jääb temale, — selle jõu armastus ja tüüid seda tarvitada, isegi kurjasti tarvitada. „Jõud — see on massist erinevate inimeste moraal,“ ütleb ta.

Ta jäi riietumises uuesti lohakaks ja ta vabad maneerid muutusid veel teravamaks. Ta teab, et tal on õigus ütelda kõik, mis soovib, isegi kõrgemaile seisustele. „Ma ei tea muud suuruse tundemarki kui headus“, kirjutab ta 17. juulil 1812. a.

Bettina Brentano, kes teda sel ajal näinud, ütleb, et ühelgi keisril, ühelgi kuningal ei ole sarnast kindlat usku enese jõusse“. Ta oli vaimustatud Beethoveni jõust: „Kui ma teda esimest korda nägin — kirjutab ta Goethele — tühines mulle terve maailm. Beethoven sundis mind unustama kogu maailma ja isegi sind, oh Goethe... Vaevalt eksin ma kinnitades, et see inimene on praegusaja tsivilisatsioonist kaugele ette jõudnud.“

Goethe püüdis Beethoveniga tutvuneda. Nad kohtasid Boheemias, Teplizi supeluskohas (1812.), kuid sobisid halvasti.

Beethoven imetles Goethe talenti. „Goethe salmid teevad mind õnnelikuks“, kirjutab ta Bettina Brentanole. Ja ühes teises kirjas ütleb ta: „Goethe ja Schiller on mu valitud luuletajad ühes Ossiani ja Homerusega, keda ma, kahjuks, ainult tõlkes võin lugeda.“

Kuid ta iseloom oli seks liiga vaba ja rahutu, et Goethe iseloomuga sobida ja teda mitte haavata. Ta ise jutustas ühest ühisest jalutusest Goethega, kus uhke vabariiklane andis Weimari suurhertsogi hoovkondlasele hea õppetunni eneseväärtuse hindamisest, mida aga see talle kunagi andeks ei annud, järgmise loo:

„Kuningad ja vürstid võivad väga hästi teha professori ja salanõunike; nad võivad neid aunimedega ja -märkidega üle külvata; kuid nad ei või teha suuri inimesi, kelle vaim seisab kõrgemal kõigest maisest rämpsust... Ja kui kaks niisugust inimest, kui mina ja Goethe, on koos, siis peavad need kõrgeid härrased meie suurust tundma. — Eile jalutuselt tagasi tulles kohtasime teel tervet keiserlikku perekonda. Me nägime neid juba kaugel. Goethe vabastus mu käest, et tee ääre seisma jääda. Mis ma talle ka ei öelnud, ma ei suutnud teda enam ühtegi sammu edasi meelitada. Siis tõmbasin kübara kõvasti pähe, nõõpisin palitu kinni ja, käsi seljataha pannes, tungisin kõige tihedama rahvahulga keskele. — Vürstid ja hoovkondlased sünnitasid kaks rida.

Hertsog Rudolf paljastas mu ees pea; keiserinna tervitas mind esime-

senä. — Võimukandjad tunnevad mind. — Nalja pärast vaatasin kuidas protsessioon möödus Goethest. Ta seisistee serval, sügavasti kummardades ja kübarat käes hoides. Selle eest pesin ma pärast tublisti ta pead, — ma ei annud talle sugugi armu“...

Goethe ei unustanud seda peapesu iialgi. Sel ajal (1812.) kirjutab Beethoven Teplizis mõne kuu jooksul 7-da ja 8-da sümfoonia.

1814. a. on Beethoven edu tipul. Viini kongressil loetakse teda Euroopa kuulsuseks. Ta võtab pidustustest tegelikult osa. Vürstid on tema vastu aupaklikud; uhkelt lubab ta neid enese eest hoolitseda, nagu ta Schindleri vastu kiitleb.

*

Sellele kuulsuse tunnile järgneb kõrgemal määral kurb ja õnnetu ajajärk.

Viin ei olnud kunagi Beethovenile meeltoo. Temasugusele uhkele ja vabale geeniusel ei võinud meeldida see vaelik ja kergemeelsuse ning keskpärasuse lõhnaga linn. Ta ei lasknud ühtki juhust mööda, et sellest välja pääseda. Ja 1808. a. ümber kavatses ta Austriat lõpulikult maha jätta ning Westfaalia kuninga Jerome Bonapardi teenistusse minna. Kuid Viini rikkad muusika mätseenid ei tahtnud oma isamaale seda häbi teha, et Beethoveni lasevad minna võõrsile. Ja 1809. a. kohustusid kolm rikkast Viini võimumeest: hertsog Rudolf (Beethoveni õpilane), vürst Lobkowitz ja vürst Kinski Beethovenile maksta igaaastast paikuit 4000 flooringi suuruses ainult seks, et ta jääks Austriasse.

„Kuna on tõestatud — ütlesid nad — et inimene ei saa täielikult anduda oma kunstile, kui ta ei ole vaba igasugusest materiaalsest muredest, ja et ta ainult sel juhtumisel võib luua suurteoseid, mis on kunstile auks, siis otsustasid allakirjutajad Ludvig van Beethovenit vabastada ainelistest puudustest ja kõrvaldada seega need tõkked, mis võiksid takistada tema geeniuselendu.“

Õnnetuseks ei vastanud teod lubadustele. Algukses makseti paik väga korratumalt välja ja varsti jäi ta hoopis ära.

1814. a. kongressi järele muutus Viin täiesti. Poliitika tõmbas seltskonna tähelepanu muusikalt enesele, muusikaline maitse ja mood kaldusid Itaalia laadi, eriti Rossini austamisele, kuna Beethovenit lugesid pedandiks.

„Mozart ja Beethoven on vanad pedandid. Mõõdunud ajajärku rumalus hindas neid, kuid alles Rossini läbi jõuti äratundmisele, mis on meloodia. „Fidelio“ (Beethoveni ooper) on rämps. Raske on mõista, miks käiakse selle ettekandel igavust tundmas“, — nii arutati tol ajal Viini salongides.

Beethoveni sõbrad ja hooldajad sõitsid laiali või surid üksteise järele. 1815. a. sattus ta vastoludesse oma noorepõlve sõbraga, Leonore vennaga von Breiningiga. Samal aastal suri ka ta vend Karl. Ja siitpeale on ta jälle üksik.

„Mul ei ole sugugi sõpru, ma olen üksik maailmas,“ kirjutab ta 1816. a. märkustes. Sealjuures kadus kuulmine täielikult. 1815. a. sügisest peale sai ta teistega kõneleda ainult kirja teel n. n. kõnevihkude kaudu. Niisuguseid kõnevihkuseid on Beethove-

nist järele jäänud 11.000 käsikirjalist lehekülge ja need hoitakse praegu alal Berliini raamatukogus.

Schindler jutustab järgmise kurva juhtumise Beethovenist „Fidelio” lavastuse puhul 1822. a.

„Beethoven tahtis peaproovil ise juhatada... Juba esimese akti duetis selgus, et ta sugugi ei kuule seda, mis laval sünnib. Ta pikendas temposid tunduvalt; kuna orkester jälgis tema taktikeppi, hoidsid lauljad kangekaelselt oma tempodest kinni. Tekkis üldine segadus. Alaline dirigent andis tahtmatult märgi seisma jääda. Vahetati lauljatega mõni sõna ning alati uuesti. Kuid jälle sündis sama segadus. Tuli teha uus vahe. Oli selge, et Beethoveni juhatusel on võimatu proovi jätkata. Kuid kuidas seda Beethovenile mõista anda? Kellelgi polnud julgust talle ütelda: „mine minema, õnnetu, sa ei võid juhatada”.

Beethoven pöördus ärritatult ja rahutumalt pehemale ja paremale poole, püüdes ümbritsete nägudelt lugeda ja mõista, mis selle segaduse põhjuseks. Kuid kõikjal on täieline vaikus. Järsku kutsus ta mind häälega, mis ei võimaldanud vasturääkimist. Kui ma tema juure läksin, andis ta mulle oma kõnevihu ja tegi märgi kirjutada.

Ma kirjutasin kiiresti järgmised sõnad: „Palun Teid Jumala keeli mitte jätkata; kodus seletan Teile põhjuse.”

Järsu hüppega kargas ta põrandale ja hüüdis mulle: „lähme ruttu!”

Noolekiirusel oma majani jookstes ja korterisse tormates lauges ta seal liikumatult sohvale, kattis silmad kätega ja jäi niisugusesse asendisse kunni lõunani.

Söögilaual ei lausunud ta ühtki sõna, vaid istus — sügava kurbuse ja meeleheitte ilme näol. Pärast lõunat tahtsin lahkuda, kuid ta hoidis mind tagasi, kartes üksi jääda...

Terves edaspidises tutvuseajas Beethoveniga ei tea ma päeva, mida võiks võrrelda selle saatusliku novembrikuu päevaga... Ta oli sellest sündmusest südame põhjani põrutatud ja elas kunni surma tunnini selle hirmsa sündmuse mõju all

Kahe aasta pärast — 7. mail 1824. a. — oma kooridega sümfoonia juhatades ei kuulnud ta terve saali tormilisi ovatsioone. Alles siis, kui üks laulja tema käest kinni võttis ja tema näoga publiku poole pööras, nägi ta kohtadelt üles tõusnud publikut tormiliselt aplodeerimas ja peakatteid pildumas.

(Järgneb.)

Bizet' ooperi „Carmen“ 50-ne aastane juubel.

(Kiri Pariisist).

Esteritta Maasalo.

3. märtsil 1875. a., s. o. nüüd 50-ne aasta eest kanti Pariisi ooperi-teatris „Opera Comique'is“ esimest korda ette nüüd üle maailma kuulus G. Bizet' ooper „Carmen“.

Tähelepanav on, et „Carmen“, mis praegusel ajal kõige kuulsamaist oopereist, ei suutnud oma loojale selle eluajal kuigi suurt au valmistada. Esiettekandel võttis publik, iseäranis aga arvustus selle väga külmalt vastu.

Tõsi küll, — esiettekandel nõuti teise vaatuse eelmängu kordamist, kuid see oli ka kõik. Pariisi kohta ei ole aga see kuigi palju. Ooperi sisu peeti liialt julgeks, õigem ebamoraalseks.

„Kui helilooja mõtleb edaspidi samu radu edasi käia, siis võib kindlasti loota, et politsei ooperi etendused hoopis ära keelab,“ kirjutas üks arvustaja. Tolleaegseid muusikamehi ei rahuldanud teos sugugi ja juba avamängu arvustati väga valdalt.

„Sel pole mingisugust vormi ja terviklust“ ütlesid nad. Ja üks arvustaja ütles sapiselt: „Esimehe osa on A-duuris ja lõpeb põhiastmega, kuid *Andante moderato*, mis moodustab teise osa, on viiulite tremolo võetud d-mollis, mis pidavat tähendama subdominanti. On kunagi sarnast asja nähtud? See käib igasuguste muusikaseaduste ja maitse vastu!”

Kolmanda vaatuse algusaaria (*Habanera*) ei meeldinud esimesele Carmen'i osa lauljale pr. Galli-Maric'ile. Helilooja, kes viimast väga austas, tegi seepärast selle mitu ja mitu korda ümber. Alles kolmeteistkümnenda ümbertegemisega, mis sai valmis viimaseiks proovideks, jäi laulja lõpuks rahule.

Siin tuli aga uus takistus. Keegi kirjastaja esines tõendusega, et see aaria olla tehtud ühe

tema „Hispaania laulu“ järele ja Bizet'l ei jäänud muud üle, kui pidi partituuri märkuse tegema, et ta selle aaria on kirjastaja Menestrel'i „Hispaania laulu“ järele teinud. ¹⁾

1875. a. sügisel võttis „Opera-Comique“ „Carmeni“ uuesti repertuaari, kuid ka siis ei olnud tal suuremat edu. Samal ajal algas aga selle ooperi võidukäik väljaspool tema kodumaad. Viinis, Brüsselis, Peterburis võitis ta kohe publiku poolehoidu. Londonist läks see võidukäik New-Yorki, kus selles ooperis esinesid niisugused suured kunstnikud kui Campanini ja Minnie Hanki.

Nüüd kõlbas see „raiskuläänud tüdruk“ ka pariislastele, sest 1883. a. võeti „Carmen“ siin Carvalho poolt uuesti eeskavasse, seekord kolmandat korda. Ja siit peale on see kuulus ooper kindlalt püsinud Prantsuse lavadel.

Käesoleva aasta 3. märtsil möödus siis 50 aastat „Carmeni“ esiettekandest.

Juubelipäeva puhul kanti „Opera Comique'is“ piduteosena „Carmen“ ette, mis nüüd suure vaimustusega vastu võeti. Tundus, just kui oleks kõik tahtnud sel piduettekandel pidukõnedega ja lõpmatute kiiduavaldustega heaks teha seda ülekohut, mis talle samal laval varem osaks saanud. Vaimustus tõusis kõige kõrgema tipuni, kui pidukõneleja, kirjeldades „Carmeni“ elukäiku, lõpetas hüüdega IV. vaatusest:

„Oui, je t'aime, Carmen!“ ²⁾

¹⁾ „Imitee d'une chanson espagnole propriete des editeurs de Menestrel.“

²⁾ „Jah, ma armastan sind, Carmen!“

Kontsertide ülevaade.

P. Ramul.

Möödunud kuu tähtsaim sündmus Tallinna muusikaelus oli Brahmsi requiem („ein deutsches Requiem“) ettekandmine palvapäeval.

Tuleb vahet teha katoliku ning protestantliku requiemide vahel, millel on rida eristavaid jooni. Katoliku requiemis on tekst ladinakeelne, protestantlikus — saksakeelne. Esimene koosneb traditsioonilisest 13-st jaost; iga jao lühikese pealkirja moodustavad teksti algsõnad. Teisel seevastu pole kindlat traditsioonilist jagude arvu. Lõpuks kujutab sisu suhtes katoliku requiem endast messi (palvet) surnute hingede eest (surnutemess), kuna protestantlikus requiemis esineb peamõttena kõige maise püsivus meie elus ning igavene elu peale surma. Esimese liigi esitajaiks olid Mozart, Cherubini, Berlioz, Verdi; teise tüüpi esitaja ning looja on nimelt Brahms ise.

Brahmsi requiem kandisid ette Tallinna Saksa lauluseltside ühendatud koorid (4 koori) Estoonia sümfoonia orkestri kaastegevusel hra K. Tüürpu juhatusel.

Hiiglakoor (umbes 250 lauljat) — see on auktust sisendav muusikaline jõud. Seal kus oli vaja nimelt jõudu, koor kõlas massiivselt ning kindlalt. Seal aga, kus oli nõuetav detailne, täpne ja peen ettekanne, ei jatkunud küllalt läbi- paistvust ning selgust. See käib peaaesjalikult sopraani kohta, kus võrdlemisi vähe värskeid hääli. Sellest hoolimata ja kooris valitseva distsipliini tõttu sooritas koor enam või vähem rahuldavalt isegi kõige raskemad kohad requiemis, nagu näiteks äärmiselt keerulise vokaalfuuga, mis ehitatud algusest lõpuni oretpunktil (72 takti).

Orkester, kooriga võrrelduna, kõlas parajalt, s. o. ei katnud koori. Osalt on see seletatav seega, et koor domineeris orkestri üle nimelt oma suure massi ja jõu tõttu.

Solistidena esinesid hra K. Wiitol ning pr. Irmgard Reimann-Arldt. Härra Wiitol on meile kõigile tuttav kui parim oratooriumilaulja, ning me oleme temast kõnelenud juba nii mõnelgi puhul. Proua Reimann-Arldt, otsustades hääle iseloomu ning ettekandeviisi järele, pole, tõsiselt võttes, mitte oratooriumi vaid enamalt ilmaliku reper- tuari sooritaja. Soolo-sopraani partii on siin võrdlemisi väike, ja õieti polnud vajadust paluda solisti väljamaalt — Riias.

Vastutusrikas ning keeruline ülesanne — peatöö requiem ettekandel lasus muidugi juhataja K. Tüürpu õlgadel. Tuleb anda talle au, et nimelt tema algatusel ja juhatusel sooritatakse meil Tallinnas niisugused hiigla-vokaalheliteosed nagu Bachi Matheus-Passion ning Brahmsi requiem. Peab omama palju energiat ning tahtejõudu, et meie kooride juhusel koosseisul läbi võtta, viimistleda ja sooritada kõige keerulisemaid helitöid. Siin etendab tähelepanavat osa nõudlikkus ning distsipliin, mille Tüürpu viib läbi kindlal käel kõigis tema juhatusel olevais koorides.

Samal palvapäeval oli veel Estoonia Muusika Osakonna vaimulik kontsert Juhana Aaviku juhatusel. Segakoor kandis a capella ette rea võrdlemisi väikseid Berneri, Haydni, Mozarti ning Gounod helitöid ja katkendeid Mendelssohni oratooriumidest „Paulusest“ ning „Elia-

sest“. Iseenesest mõistetav, et see eeskava oli muidugi palju kergem eelmisest. Võrreldes läinud aastaga on koor arvuliselt veidi vähenenud. Hoolimata sellest on see koor koosseisu poolest meil Tallinnas kõige parem. Temas on palju värskeid hääli, eriti sopraanis, mille tõttu see häälerühm alati domineerib kooris. Kõlavuse üldist selgust ning läbi- paistvust soodustas ka asja- olu, et koor laulis nimelt a capella. Tahtmatult kerki üles mõte, et asi ei seisa mitte arvulises ülekaalus — quantiteedis, vaid headuses — qualiteedis. Üldiselt sooritati kogu koorieeskava täielise menuga.

Solistina esines oreil Peeter Laja, kes meil omandanud teatava populaarsuse enda sagedate esinemiste tõttu. Tema ettekantud paladest õnnestasid tal kõige enam Max Regeri helitööd.

Viimased kolm Rahvakontserti (26., 27. ja 28.) peeti Raimund Kulli juhatusel. Härra Kull on viimasel ajal hakanud väga tähelepane- likult ja hoolikalt käsitama eeskavade kokkusead- mist. Kõik need kontserdid kannavad enam või vähem stiililist ilmet. Esimene neist oli tervelt pühendatud Vene muusikale, alates Mussorgskiga ning Dargomõhshkiga ja lõpetades Rahmaninoviga ning Glasunoviga. Teise kontserdi eeskava moodustas Itaalia meistrid, alates Lazzariga ja lõ- petades Verdi ning Bossiga. Kolmandal kontser- dil pakuti klassikalist muusikat (Mozart, Haydn, Beethoven). Eeskava läbiviimisel on end Kullis viimasel ajal hakanud ilmutama uus joon, mida me juba mainisime minevas numbris: see on võrd- lemisi suurem tagasihoidlikkus üksikute gruppide suhtes ning üldansambelis ja tasasus tempodes. Selle tõttu võidab palju ettekande selgus ning stiililisus.

Solistidest tuleks eriti märkida pr. Vinogradov-Biek, kes stiililiselt ning küpselt sooritas Beethoveni V. klaverikontserdi. Prl. Raja Feinstein sooritas virtuoosselt Glasunovi viiulikont- serdi. Prl. Ella Lippand omab olgu küll väikese, kuid tasase ja sümpaatliku hääle.

Solistide kontsertisid oli üldse vähe. Neist võiks märkida vaid kahte: laulja Olga Ryss'i ning pianisti Wanda Saarmanni omi.

Olga Ryss on dramaatiline sopraan. Tal on tugev hääle. Hääle seades annab end tunda soliid- ne kool. Hingamistehnika on ülisuur. Madal ja keskmine register on ühesugused tämbri suhtes; seevastu pole ülemine register küllalt läbi- paistev ja selge. *Pianos* on lauljal sümpaatlik ja ilus tämber; *fortes* veidi terav. Eeskava moodustasid Schuhmanni ja Tshaikovski helitööd. Neist on lauljale kõige lähedamad nähtavasti Tshaikovski teosed. Tema ettekannet iseloomustab peaaesja- likult suur tõus. Ses suhtes tuleks eriti mainida lisapalana ettekantud Hummeli „Ave Mariat“.

Klaverikunstnik Wanda Saarmann on pä- rit meie kodulinnast. Viimasel ajal ta õppis Ber- liinis prof. Kreutzeri juures. Tema kontserdi eeskava oli õige vastutusrikas meeleolude mitme- kesisuse mõttes: Cesar Franki Prelüüd, koraal ja fuuga, Schuhmanni „Davidsbündlertänze“ ning 24 Chopini prelüüdi. Prl. Saarmannil on teatud teh-

niline kool. Kõige õnnestatumalt ta sooritas Cesar Franki helitööd. Schumanni ettekandmisel ei õnnestanud aga mitte edasi anda Davidi nimelise ühingu kaastöölise iseloomustavaid meeleolusid, kus Schumann arendas enda muusikalisi uuendusi. Chopini prelüüdid õnnestusid võrdlemisi paremini. Kuid peapuudus — see on peadaali kuritarvitamine. Seeläbi kaotab palju väljenduse selgus.

Möödunud kuul oli ka üks prof. A. Glehni kammermuusika õhtu. Eeskavas oli Mozart ning Haydn. Kahjuks polnud meil võimalik viibida sel kontserdil, ega saa seepärast ka pakuda mingit kirjeldust.

Teatav uudis meie muusikailmas oli A. Frankovski kontsert-loeng. Loengu teema: uue, eriti Prantsuse muusika karakteristika ühes vastavate illustatsioonidega klaveril.

Sissejuhatuses hra Frankovski tähendas eluste

tingimuste sunnil vaheldustnõudvate muusikaliste suunade ebapüsivusele. Ta kriipsutas alla uuen-dajate mittemõistmist ja isegi vaenulist suhtumist neile kaasaeglastelt. Siis püüdis kõneleja keeruliste ning otsitud kõnekäänude abil selgitada uue muusika sisu. Lõpuks ta andis seletusi tema sooritatavate palade programmi kohta. Kokkuvõttes ei pakkunud lektor siiski uue muusika iseloomustust ei üldises mõttes ega üksikute suunade suhtes. Esitati vaid üksikud mõtted. Puudus süstemaatiline ülevaade kõigist nüüdisaja suunadest üksikute tähtsamate voolude enam või vähem lihtsa formuleerimisega.

Eeskavas sooritati Debussy, Charpentier ja Ravel'i helitööd. Palade valik oli väga õnnestanud. Ettekanne kui niisugune oli üldiselt samuti täitsa edukas. Valgustuse kustutamine aga muusikaliste demonstratsioonide ajal on muidugi täitsa üleaarne.

Kroonika.

Kodumaa.

Vabariigi 7. aastapäeval

korraldati üle riigi igal pool pidulikke aktuseid, kus tegevuses olid ka kohalised laulukoorid. Kuid ka väljaspool kodumaa piire asuvad eestlased ei unustanud kodumaa suurpäeva. Nii korraldas Helsingi Eesti selts oma ruumides piduliku koosviibimise, kus seltsi laulukoor Eesti lauludega esines. Samuti korraldati nimetatud päeval ka Stokholmi Rootsi-Eesti ühingu poolt pidulik koosolek, kus meie laulukunstnikud prl. Aino Tamm, pr. Helmi Einer ja hra A. Arder Eesti lauludega suure eduga esinesid.

Räpinast.

Räpina haridusseltsi muusikaosakonna algatusel toime pandud muusika-laulu kursused algasid 7. jaanuaril ja lõppesid 30. jaanuaril. Kursused peeti Räpina ühiskümnäasiumi ruumides. Kursuste juhatajaks oli ühiskümnäasiumi lauluõpetaja J. Karlheiding, lektoriteks R. Riitsing ja E. Noorhani. Loenguid peeti kokku 123 tundi järgmistes ainetes: muusikaajalugu, koorilaulu õpetus, juhatamine, seltskondlikud laulud, hääleseadmine ühes hääle anatoomia, füsioloogia ja tervishoiuga, viiuli õpet., pillide tundmine ja orkestri-mäng. Kursuste osavõtjate arv 100—200. Kursuste lõpupeol esines kursuslaste koor J. Aaviku, M. Saare ja teiste helitöödega, mida suuremalt jaolt juhatasid peale kursuste juhataja ja lektori J. Karlheidingi kursuslased. Peale selle esinesid lõpupeol vanad Räpina laulumehed V. Kliiman, 83 a. vana, A. Zernask, 78 a. ja P. Kirotar, 68 a. Viiulil esines Ruusandi Rein, kelle pill umbes 1000 pulmas helisenud. Kõik ettekanded võeti publiku poolt väga soojalt vastu.

Liivlaste laulukoor

külastas läinud nädalal Tartut ja Tallinat ja esines sel puhul korraldatud hõimuõhtuil liivikeelse lauluga. Koori juhatas prl. Margarete Stalte, kelle pildi siin juures toome. Liivlaste laulukoori pildi ja pikema kirjelduse Liivi laulust ja muusikaelust toome ruumi-puudusel järgmises numbris.

Liivlaste laulukoori juhataja MARGARETE STALTE.

Miina Hermann ja A. Läte uued marsid komponeerinud.

Miina Hermann on komponeerinud uue marsi ja selle riigivanemale saatnud sooviga, et see riigivanema marsiks võetaks, ja seda kõigil juhuseil riigivanema ilmudes mängitaks.

Vabariigi valitsus on otsustanud uut marssi sõjaväemarsina tarvitusele võtta ja heliloojale tänu avaldada.

Samal ajal on ka A. Läte uue marsi loonud, mille on pühendanud Vabaduse Risti vendade ühendusele. Uut marssi mängiti esimest korda 22 veebr. Tartus Vabaduse Risti vendade malevkonna vandetootuse andmise puhul malevlaste kirikust väljatulemisel.

Kirjutused Eesti muusikast naaberrahvaste muusikaajakirjades.

Meie naabrid soomlased ja lätlased on viimase ajal hakanud tundma meie muusika vastu suuremat huvi. Peale lühemate teadete meie muusika-elu kohta on mõlema maa muusikaajakirjade viimaseis numbreis ilmunud pikemad kirjutused Eesti muusikast ja muusika tegelastest. Nimelt hakkas Läti heliloojate seltsi poolt väljaantavas muusikaajakirjas „Musik a“ esimesest numbrist peale ilmuma pikem kirjutus Eesti muusikast, mille autoriks on meie lehe endine toimetaja Juhhan Aavik. Samal ajal avaldas Helsingis ilmuv „Suomen Musikkilehti“ Linda Ploompuu kirjutuse „Eesti muusikast ja heliloojaist“ seitsme helilooja pildiga.

Peab tähendama, et niisugused kirjutused, kui nad asjatundlikult tehtud, aitavad vastastikusele mõistmisele ja hindamisele palju kaasa ja on seepärast väga tervitatavad.

Väljamaa.

VII ülesoomemaaline rootsi laulupidu 1926. a.

1926. a. suvel peetakse Soomes, Turu linnas VII ülesoomemaaline rootsi laulupidu. Lauupeo eeltoodega on juba algust tehtud. Ühenduses sellega palub peo toimkond Eesti Lauljate Liidult andmeid ja materjaale meie viimase üldlauupeo eeltoode ja organisatsioonise kohta, et meie kogemusi oma laulupeo korraldamisel ära kasutada.

Nii võorad.

Kuid meie oma laulupidude korraldajad maakondades ei ole senni veel kordagi sarnaste nõuannete järele vajadust tunnud. Ometi aitaks see sagedasti asjata energia kulutust ja isegi võimalikke vigu ära hoida.

„Suomen laulu“ 25-aastane juubel.

Kuulus Helsingi segakoor „Suomen laulu“ pühitseb selle kuu lõpul oma tegevuse 25-aastast juubelit ja korraldab sel puhul mitu kontserti, muuseas ka piduliku kontserdi Soome helitöist.

Kuulus Poola klaverimängija Paderevski Vatikaani mängima kutsutud.

Poola pianist ja helilooja Paderevski, kes juba kauemat aega Ameerikas ja Lääne-Euroopas määratu suure eduga kontserteerib, on kutse saanud mängida Vatikaanis Rooma paavstile ja kardinaalidele. Pärast Fr. Liszti on Paderevski esimene, kes saab niisuguse erilise austuse osaliseks.

Teatavasti oli Paderevski kauemat aega Poola vabariigi presidendiks, kuid lahkus mõne aja eest sellelt kohalt ning loobus poliitikast üldse ja sõi-

tis Ameerikasse kontsertturneele, kus sai määratu suure edu osaliseks.

Heliloojate kindlustamine Tshehho-Slovakkias.

Tshehho-Slovakkia haridusministeerium on välja töötanud seaduse eelnõu heliloojate, kunstnikkude ja kirjanikkude majandusliku kindlustamise kohta vanaduse ja töövõime kaotamise puhuks.

Helilooja Moszkovski surmud.

Neil päivil suri Pariisis tuntud helilooja Moriz Moszkovski 71 aasta vanaduses.

Teated laulupidudest ja laulu-päevadest.

Lääne maakonna laulupeo noodid

on juba valmis ja laulupeost osavõtjatele kooridele kätte saadetud. Noodid trükiti Lauljate Liidu korraldusel ja näevad ilusa noodikirja ja hea paberi tõttu väga nägusad välja.

Laulupeo esialgselt kavast jäävad mõnesuguseil põhjustel paar laulu välja, nii et lõplik kava on järgmine:

1. A. Kunileid — Mu isamaa on minu arm.
2. A. Kunileid — Sind surmani küll tahan.
3. K. A. Hermann — Isamaa mälestus.
4. J. Kappel — Öhtul.
5. J. Kappel — Kallis Mari.
6. F. Saebelmann — Ellerhein.
7. F. Saebelmann — Palve.
8. A. Läte — Ei ole unenägu see.
9. A. Läte — Mu õnn.
10. M. Hermann — Küll oli ilus mu õieke.
11. M. Hermann — Enne ja nüüd.
12. K. Türrpu — Kevade tunne.
13. R. Tobias — Eks teie tea.
14. R. Tobias — Oh jäta kõik kaebed.
15. R. Tobias — Nänia.
16. A. Kapp — Ääretasa täis mu süda.
17. M. Saar — Tere kuusi, tere petaj.
18. J. Aavik — Vaenelaps.
19. C. Kreek — Mu süda ärka üles.

Laulupäev Raplas.

1925. a. suvel korraldatakse Rapla Haridusseltsi eestvõttel Raplas laulupäev, arvult teine. Lauludeks on esialgul välja valitud:

a) segakooridele:

1. M. Saar — Põhja vaim.
2. M. Saar — Oh kodumaa.
3. J. Aavik — Priius, sulle tahan laulda.
4. J. Aavik — Kui ma kallist isa talu.
5. M. Lüdigi — Kuuvalgel.
6. K. Türrpu — Oh ilus isamaa,
7. K. Ruut — Muru Hansu ainus ingel.
8. Eesti rahvalaul — Tuljak I ja

b) meeskooridele:

1. A. Läte — Kostke laulud Eesti keeles.
2. M. Hermann — Kaugelt koju tulles.
3. K. Türrpu — Kolm kallist kohta.

Rapla I. laulupäevast 1923. a. 19. aug võttis osa 8 segakoori, 3 meeskoori ja 2 pasunakoori, umbes 200 tegelasega. Loota on, et see arv tänavu vähemaks ei jää. Laulude ettekandmiseks ehitas Rapla Har. selts 1923. a. oma aeda laululava, mis maksma läks 60.000 marka.

Teated laulu- ja muusikakooride tegevusest.

Viljandi meeskoor tegevust alustanud

Viljandi meeskoor, mille asutamise kavatsusest me oma lehe viimases numbris tõime teate, on nüüd juba tegevust alustanud. Uus koor tegutseb „Koidu” seltsi osakonnana vastava kokkuleppe alusel, mille järele koori tarvitada on „Koidu” ruumid, muusika-riistad, noodikogud jne. Peale selle saab koor, kellel oma iseseisev kassa, kõigist „Koidu” sissetulekuist 25 prots. omale ja kooriliikmed on ühtlasi ka „Koidu” seltsi täieõiguslikud liikmed.

Koori on senni astunud 35 lauljat ja koori juhatab K. Grünwald.

Muusikalised teated Kodilast.

1917. a. asutati Kodilasse Haridusselts, esialgul Rapla Haridusseltsi osakonnana, kuna ta praegu iseseisvalt tegutseb. 7. sept. 1922. a. valiti Kodila algkooli juhatajaks senine Hageri algkooli õpetaja Julius Kruus kes 1. okt. samal aastal asutas segakoori kuhu end lauljaks üles andsid 35 isikut. Suure huvi ja energiaga asuti VIII. üldlaulupeo laulusid õppima ja võeti ka laulupeost terves koosseisus osa.

19. aug. 1923. a. võeti osa ka Rapla I. laulupäevast ühes meeskooriga, kes koosneb segakoori meeslauljaist. Seltsi sega- ja meeskoorid on oma pidudel üles astunud 26. XII. 1922. a. kuni 27. dets. 1924. a. 18 korda. Neil pidudel on ette kantud 34 segakoori ja 10 meeskoori laulu, enamasti kõik algupärased Eesti laulud. Mõnd laulu on pidudel kaks, kolm korda ette kantud.

7. aprillil 1924. a. muretses Kodila Haridusselts puhkpillid ligi 90.000 marga väärtuses. Esialgu saadi seks raha laenude teel — osa eraisikuilt ja 40.000 mk. Lauljate Liidult. Haridusministeeriumilt saadi toetust 10.000 marka. Praegu on veel laenu tasuda 20.000 marka, kuna muud laenuid jõuti tasuda 1924. a. jooksul toimepandud pidudest ja loteriist saadud rahaga.

Kavatsus on muusikakoori mõne pilli võrra täiendada.

Asutamisel on ka keelpillide orkester.

Kodila Har.-setsi laulukoor on juba 1922. a. alates E. Lauljate Liidu liige.

Lauljate Liidu teated.

Eesti Lauljate Liidu volikogu koosolek 15. märtsil 1925. a. Tallinna raekojas.

Koosolekust võtsid osa 29 esitajat 14 seltsi poolt, 5 nõukogu liiget ja revisjonikomisjoni esitaja.

Koosolekut juhatas Lauljate Liidu abiesimees A. Oinas, protokolleeris asjaajaja R. Saving.

Mälestati püstitõusmisega elavate keskelt lahkunud Lauljate Liidu nõukogu liiget Jaak Siimerit Viljandist.

I.

Lauljate Liidu 1924. a. kassa aruande kandis ette J. Reinthal.

Aruanne oli üldjoontes järgmine.

Kulud.

Majapidamine	93.488 mk.
Bürookulud	30.030 „
Esituskulud ja sõidurahad	59.768 „
Hoonete korrashoid ja vahid	31.613 „
Rinnamärgi kavandi valmistamine	30.000 „
Asjaajaja palk	104.000 „

„Muusikalehe” kulud	847.250 „
Ettenägemata kulud	155.700 „
1924. a. 31. dets. bilansarve (saldo)	1.226.381 „
Kokku	2.578.230 mk.

Tulud.

Tulude ülekaal 1. jaan.	1.749.345 mk.
Liikmemaksud	23.480 „
Toetussummad	125.000 „
„Muusikalehe” tulud	644.061 „
Mitmesugused tulud	36.344 „
Kokku	2.578.230 mk.

Bilans 31. detsembril 1924. aastal.

Aktiva.

Jooksvad arved pankades	453.067 mk.
Inventaar	143.920 „
Avans	8.000 „
Laenuid	10.000 „
Ladu	397.560 „
Komisjoni müügil olevad kaubad	80.165 „
Hooned	285.000 „
Mitmete isikute arve	32.215 „

Kokku ... 1.409.927 mk.

Passiva.

Saadud laenuid	50.000 mk.
Tulewane laulupidu	5.000 „
Üleminevad summad	128.546 „
Tulude ja kulude arve saldo	1.226.381 „

Kokku ... 1.409.927 mk.

Revisjonikomisjoni poolt on rahaline aruanne õigeks tunnistatud.

Üldise aruande juhatuse tegevusest kandis ette A. Kasemets.

Suurim Lauljate Liidu ettevõtte 1924. a. oli „Muusikalehe” väljaandmine. Eelmisel volikogu koosolekul, kus ajakirja väljaandmise küsimust harutati, vaadati asjale väga optimistlikult. Liidu juhatus, arvestades volnikkude meeleoluga, otsustas „Muusikalehte” trükkida 2000 eksemplaaris ja noodilisa 3000 eks. Kuid alles ajakirja levitamisel selgus, missuguste oludega „Muusikaleht” peab arvestama. „Muusikalehe” 1924. a. lõppes suure puudujäägiga.

Aasta jooksul peeti kaks maakonna laulupidu: Paides ja Narvas. Paide laulupidu õnnestus nii muusikaliselt kui aineliselt. Narva laulupeo korraldustööd püüti alguses teha Lauljate Liidust möödaminnes ja väga suures masstaabis. Hiljem astuti küll Lauljate Liiduga kontakti, ja püüti viimase mõjul ülemäära suurelt võetud kavatsusi vähendada, kuid eeltööd olid juba sedavõrd kaugel, et see täiesti korda ei läinud. Selle tagajärjel lõppes Narva laulupidu tunduva puudujäägiga. Ka muusikaline külg pole just kõige tugevam olnud, nagu see paistab muusikaarvustajate kirjutustest.

Juhatus kuulutas välja Liidu rinnamärgi kavandi võistluse, kus I. auhinna omandas kunstnik Janseni kavand. Hiljem töötas autor selle kavandi veidi ümber, mille järele nüüd valmistatakse märgid. Ühtlasi on praegu ka Liidu lipp valmistusel.

Vähemaist ülesandest oleks nimetada arhiiv-noodikogu asutamine, osavõtmise Miina Hermanni juubelpidustusist, Lauljate Liidu osakondade kodukorra väljatöötamine ja koorijuhtide kursuste korraldamine haridusministeeriumi õpetajate suvekursuste juures.

Kavatsusel oli rahvaliku noodikogu väljaandmine, kuid teada saades samasuguse raamatu ilmumise Tartus, pidi juhatus sellest loobuma. Selle asemel ilmub praegu „Eesti lauluvara“ Eesti koorilaulu antoloogia nime all.

1924. a. algul oli Lauljate Liidi liikmeiks 60 seltsi. Aasta jooksul tuli juure 20 organisatsiooni ja lahkus üks. Praegu on liigete arv juba 85 peale tõusnud.

Läbirääkimistel juhiti tähelepanu üksikuile vähe- maile puudustele ajakirja väljaandmisel. Üksmeel- selt oldi selle vastu, et „Muusikalehe“ noodilisse mahutatakse laule, mida ei tohi ettekanda ilma autori loata. See kitsendus teeb need rahvale kätte- saamatuks ja nende trükkimine oleks Liidule asjata kulu.

Peale rääkimisi kinnitas volikogu aruande ja võttis vastu soovivaldused:

1. E. L. L. volikogu peab tarvilikuks, et Liidu väljaandeis avaldataks ainult need laulud, mis ette- kandmiseks vabad.

2. Honoraari asjus peaksid kõik heliloojad alluma üldisele põhimõttele.

3. Kui meie heliloojailt küllaldaselt kohaseid laule avaldamiseks ei tule peaks trükitama meie naaber- riikide heliloojate töid.

II.

Volikogu kinnitas juhatus poolt esitatud Liidu jooksva eelarve 1925. aasta peale ja „Muusikalehe“ teksti ning noodilisa eelarved.

III.

Võeti vastu E. Lauljate Liidu osakondade kodu- kord, mis üksikasjalisemalt läbitöötatakse Liidu nõu- kogus.

IV.

Pikemaid vaielusi kutsus esile maakonna laulu- pidude küsimus. Lõptulemusena võeti vastu soovi- avaldus:

Volikogu peab tingimata tarvilikuks, et Lauljate Liidu volikogu poolt määratud laulupidude kavast lauluseltsid kinni peaksid ja mitte osa ei võtaks neist maakonna laulupidudest, mis kohalikud seltsid oma ette, Lauljate Liidu nõusolekuta, korraldavad. Samuti ei peaks ka Liidu nõukogu liikmed — muusika- mehed oma tegeliku osavõtuga toetama maakonna laulupidusid, mis Liidu nõusolekuta korraldatakse.

1926. a. otsustatakse laulupeod pidada Tartus ja Pärnus ja 1927. a. Viljandis ja Rakveres.

V.

Liidu nõukokku valiti uusi liikmeid 6: J. Saar Pai- dest, J. Kruus Kodilast ja A. Krull, A. Dreverk, J. Kalkun ja K. Türrpu Tallinnast.

Koosolek lõppes k. ¼4 p.l. ühise hümniga laulmisega.

Lauljate Liidu nõukogu koosolek

on 5. aprillil s. a. kell 12 päeval Liidu ruumides. Päevakorras Liidu juhatus valimine, Liidu lähema tegevuskava kindlaksmääramine ja jooksvad küsi- mused.

Lugejatele.

Lääne maakonna laulupeo nootide trükkimise lõpe- tamise pärast viibis „Muusikalehe“ käesoleva numbri noodilisa trükkimine ja selle tõttu ka lehe ilmumine mõne päeva võrra, mida lugejaid lahkesti vaban- dada palume.

Lauljate Liidu rinnamärgid,

mille ülesvõtte siinjuures toome, on praegu valmista- misel ja lähemal ajal haka- takse Liidu liikmeilt nende peale tellimisi vastu võtma. Märk on valmistatud kunstnik A. Janseni kavandi järele ja kujutab Vanemuist kannelt mängimas. Märki alumisel ser- val, stiliseeritud eestipärase ornamendi keskel, on vapp Liidu initsiaalidega „E. L. L.“ (Eesti Lauljate Liit). Märkid valmistatakse kahesugused: oksüdeeritud hõbedast kulla- tud Vanemuise kujuga ja pronk- sist hõbetatud Vanemuise kujuga. Esimese hind tu- leb 100 marga ja teiste — 60 marga ümber tükk.

Seda ja teist.

Kuulsate ooperite läbikukkumine esikettekandeil.

Paljud kuulsad ooperid, mis nüüd alati täied saalid vaimustatud publikut kokku tõmbavad, pole mitte kohe selle sooja poolehoiu osalisteks saanud. Mitmed neist on esiklavastustel skandaalselt läbi kukkunud ja oma loojaile au asemel mõrudaid silmapilkusid valmistanud.

Nii sai kuulus ooper „Carmen“ esikettekandel publiku vihaste protestide osaliseks, sest ooperi sisu tundus publikule liiga brutaalna. Ooperi looja Bizet sai sellest skandaalist nii põrutatud, et ta teatrist koju jõudes raskesti haigeks jäi ja kolme kuu pärast suri.

Hiljuti surnud Itaalia helilooja Puccini ooperi „Ma- dame Butterfly“ esikettekandel Milano teatris „La Scala“ vilistas publik niihästi komponisti kui ka so- listid välja

Sama õnnetud olid ka „Fausti“, „Simson ja Delila“, „Tannhäuseri“ ja mitme muu ooperi esikettekanded.

Kuid peale puhtmuusikaliste põhjuste on mitme ooperi esiklavastused ka mitmesuguste juhuslike kude kõrvaliste põhjuste pärast äpardanud.

Nii sündis Rossini kuulsa ooperi „Sevilla habeme- ajaja“ esikettekandel skandaal, mille põhjuseks oli omastkohast koomiline vahejuhtumine. Nimelt ilmus ooperi looja Rossini oma ooperi esiklavastusele, mis juhtumisi oli ühel suurel pühäl, fraki asemel lihtsas spordiülikonnas. See kutsus juba pidulikult riietatud publikus tugeva protesti esile. Kuid ettekandele saa- tuslikuks ei oleks see siiski saanud. Seal juhtus aga koomiline õnnetus, mis terve ettekande täiesti ära rikkus. Nimelt ajas üks solistidest esimeses vaatu- ses osa dekoratsioonide kogemata ümber, mis tühi teab kust lava taha sattunud kassi ära ehmatas. Ehmu- nud loom kargas lavale ja hakkas seal metsikult üm- ber jooksuma. See ajas publiku marru. Mõned kuula- jaist ronisid isegi lavale kassi tagaajama. Ooperi ettekanne oli seega muidugi täiesti äpardanud.

Verdi ooperi „Traviata“ esikettekandel suutis publik vaevalt naeru tagasi hoida, nähes laval liht- sushaige Violeta osas haruldaselt paksu ja prisket lauljannat. Palju ei puudunud, et terve ettekanne oleks seeläbi äpardanud.

Eesti Lauljate Liidu MUUSIKALEHT

algab 1925. aastaga oma teist aastakäiku.

Toimetus püüab uuel tegevusaastal, arvesse võttes läinud aastal selgunud vajadusi, Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle edukale arenemisele hoogu anda. Eriti suurt tähelepanu tahab toimetus pöörda koorilaulu käsitavate küsimuste valgustamisele.

1925. aastal ilmub MUUSIKALEHT endiselt **kord kuus**, iga kuu 20. päeval, kus juures **igal numbril vähemalt 16-leheküljeline noodilisa kaasas on**. Seega saavad tellijad 1925. a. endise 6 vihu asemel **12 vihku**, kokku vähemalt **192 lhk. segakoori laule** lisana kaasas.

Et laulukooridele kättesaadavaks teha meie heliloojate paremaid laule ja seega **kergendada kontsertide** kui ka kohaliste **laulupäevade eeskavade kokkusaadmist**, otsustas Eesti Lauljate Liidu juhatus MUUSIKALEHE noodilisana annete viisi välja anda „Eesti koorilaulu antoloogiat“ nime all

„Eesti Lauluvara“

mis sisaldab kõigi Eesti heliloojate paremaid ja lauletavamaid laule kronoloogilises järjekorras. Koguteos on kaunistatud heliloojate piltidega ja varustatud nende elulookirjeldustega ning ilmub meie paremate muusikameeste ja Eesti laulu tundjate — M. Saare C. Kreeki ja A. Kasemetsa, valikul ja toimetusel. Need nimed on paremaks tagatiseks, et MUUSIKALEHE tellijad tõesti suurevärtuslise lauluvara lehega kaasas saavad, mis aasta lõpuks ilusa koguteose moodustab.

Paralleelselt lauludele noodilisades ilmub MUUSIKALEHE teksti osas **Eesti muusika ajalugu**, mis „Antoloogia“ ülevaatlikkust märksa selgitada aitab.

MUUSIKALEHELE on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Juhani Aavik, mag. Joh. Aavik, Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesiäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, V. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Türrpu, A. Vedro, mag. O. Väisanen (Soome) ja teised.

MUUSIKALEHE väljaandjaks on EESTI LAULJATE LIIT.

Vastutav toimetaja ANTON KASEMETS.

Noodilisa suurenemise tõttu poole võrra, on Lauljate Liit sunnitud ka ajakirja hinda tõstma. Seega maksab MUUSIKALEHT 1925. a. ühes noodilisaga aast. 500 mk., poolaastas — 250 mk.

NOODILISA hind eraldi tellides — 250 marka aastas, 125 mk. poolaastas.

Aasta tellimisi võetakse vastu ainult alates jaanuari- numbrist, samuti poolaasta tellimisi ainult kas 1. jaanuarist või 1. juulist.

MUUSIKALEHE üksik number ühes noodilisaga maksab 50 marka.

Toimetuse ja talituse aadress: TALLINN, Müürivahe uulits nr. 16.

Lauluseltsid, koorijuhid, lauljad, koolid, õpetajad ja kõik laulusõbrad — tellige „MUUSIKALEHTE“ ja soovitage seda ka teistele! Sellega toetate Teie Eesti laulu.

Muusikalehe toimetus.